

Helsingin kaupungin kotihoidon myöntämisen perusteet

1.1.2021 alkaen

Stadin kotihoito- kunnan hoitoa kotona

Meiltä saat osaavaa ja yksilöllistä hoitoa kotiisi

- Teemme kanssasi palvelusuunnitelman ja toteutamme siinä sovitut palvelut
- Arvioimme palvelusuunnitelman toteutumista säännöllisesti kanssasi
- Nimeämme sinulle vastuuhoitajan
- Teemme yhteistyötä läheistesi kanssa

SISÄLTÖ

1. Johdanto.....	2
2. Helsingin kotihoito	2
3. Kotihoidon palveluihin hakeutuminen	3
4. Kotihoito palveluna	4
5. Kotihoidon palvelun myöntämisen perusteet.....	5
6. Kotihoidon palvelupäätös	6
7. Kotihoidon asiakasmaksut.....	7
8. Kotihoidon palvelu perustuu lakeihin	8
Liitteet.....	8

1. Johdanto

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut on laatinut kotihoidon palvelun myöntämisen perusteet. Kotihoidon perustehtävänä on järjestää iäkkäiden, toipilaiden, monisairaiden ja vammaisten terveydentilan ja toimintakyvyn tuki ja sairauksien hoito sekä palvelut niin, että eläminen kotona on turvallista ja mielekäästä.

Kotihoidolla tarkoitetaan kotisairaanhoidoa ja kotipalvelua. Kotihoito vastaa myös kotihoidon tukipalvelujen järjestämisestä pääasiallisesti ostopalveluna yksityisiltä palveluntuottajilta. Kotihoito järjestää kotihoidon tukipalveluina ateria-, kauppa-, turva-, kylvetys- ja siivouspalveluja sekä saattajapalvelua ja sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluja. Saattajapalvelut toteutetaan pääosin vapaaehtoisten ja kolmannen sektorin toimijoiden avulla.

Kotihoitoa annetaan henkilölle, jotka eivät selviydy päivittäisistä toiminnoista itsenäisesti, omaisten tai läheisten, muiden tukitoimenpiteiden tai palvelujärjestelmien avulla ja heidän toimintakykynsä on joko tilapäisesti tai pysyvästi alentunut siinä määrin, että he tarvitsevat sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ammattiosaamista. Kotihoidon asiakkaat saavat myös tarvitsemansa terveyden- ja sairaanhoidon palvelut kotiin, mikäli sen järjestäminen muilla tavoin ei ole mahdollista.

Kotihoidon palvelujen järjestämisen lähtökohtana on asiakkaiden oikeudenmukainen ja tasapuolinen kohtelu Helsingissä asuinalueesta riippumatta. Kotihoidon palvelun myöntämisen perusteet tarvitaan, jotta palvelut voidaan turvata tasapuolisesti kaikille kuntalaisille kotihoidon asiakkaille. Ikäihmisten määrän kasvaessa ja palvelutarpeiden lisääntyessä on tärkeää, että kotihoidon palvelut pystytään turvaamaan erityisesti runsaasti tukea ja palvelua tarvitseville ikäihmisille.

Tässä asiakirjassa esitetyt kotihoidon palvelun myöntämisen perusteet koskevat kaikenikäisille asiakkaille tarkoitetun kotisairaanhoidon sekä yli 18-vuotiaille tarkoitetun kotipalvelun myöntämisen perusteita.

2. Helsingin kotihoito

Helsingin kotihoito on organisoitu osaksi sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen kokonaisuutta neljään maantieteelliseen palvelualueeseen, kahdeksaan kotihoitoyksikköön ja noin 70 lähipalvelualueeseen. Kotihoito on osa senioripalvelujen toimintamallia.

Senioripalveluihin kuuluu ikäihmisten neuvontapalvelut (Seniори-info), keskitetty asiakasohjaus, palvelukeskustoiminta (seniorikeskukset), omaishoidontuki, kuntouttavan arviointiyksikön hoitajakso, kotihoito, päivätoiminta, kuntoutus, geriatrinen sosiaaliohjaus ja sosiaalityö, lyhytaikaishoito, ympärivuorokautinen arviointi- ja kuntoutusjakso ja ympärivuorokautinen hoito. Lisäksi palvelukokonaisuuteen kuuluu Helsingin sairaalan palvelut.

Kotihoidon järjestämisen strategiset painopisteet on määritelty Helsingin kaupungin strategiassa 2017–2021, sosiaali- ja terveystoimen palvelujen uudistamisen tiekartan ja senioripalvelujen toimintamallin projektisuunnitelman pohjalta.

Kuva 1. Senioripalvelujen toimintamalli Helsingissä.

Helsingin kaupungin kotihoidon visio Stadin kotihoito –kunnan hoitoa kotona. Palvelulupaus määriteltiin osana kotihoidon kehittämissuunnitelmaa 2019-2021. Kotihoidon palvelujen lähtökohtana on asiakkaiden omien voimavarojen tukeminen ja kuntouttava työote. Kotihoito tukee ja vahvistaa asiakasta auttamalla ja ohjaamalla niissä toimissa, joihin hän ei itse pysty tai joihin hän ei saa apua esimerkiksi omaisiltaan tai läheisiltään.

Stadin kotihoito – kunnan hoitoa kotona

Meiltä saat osaavaa ja yksilöllistä hoitoa kotiisi

- **Teemme kanssasi palvelusuunnitelman ja toteutamme siinä sovitut palvelut**
- **Arvioimme palvelusuunnitelman toteutumista säännöllisesti kanssasi**
- **Nimeämme sinulle vastuuhoidajan**
- **Teemme yhteistyötä läheistesi kanssa**

Kuva 2. Helsingin kaupungin kotihoidon visio ja palvelulupaus.

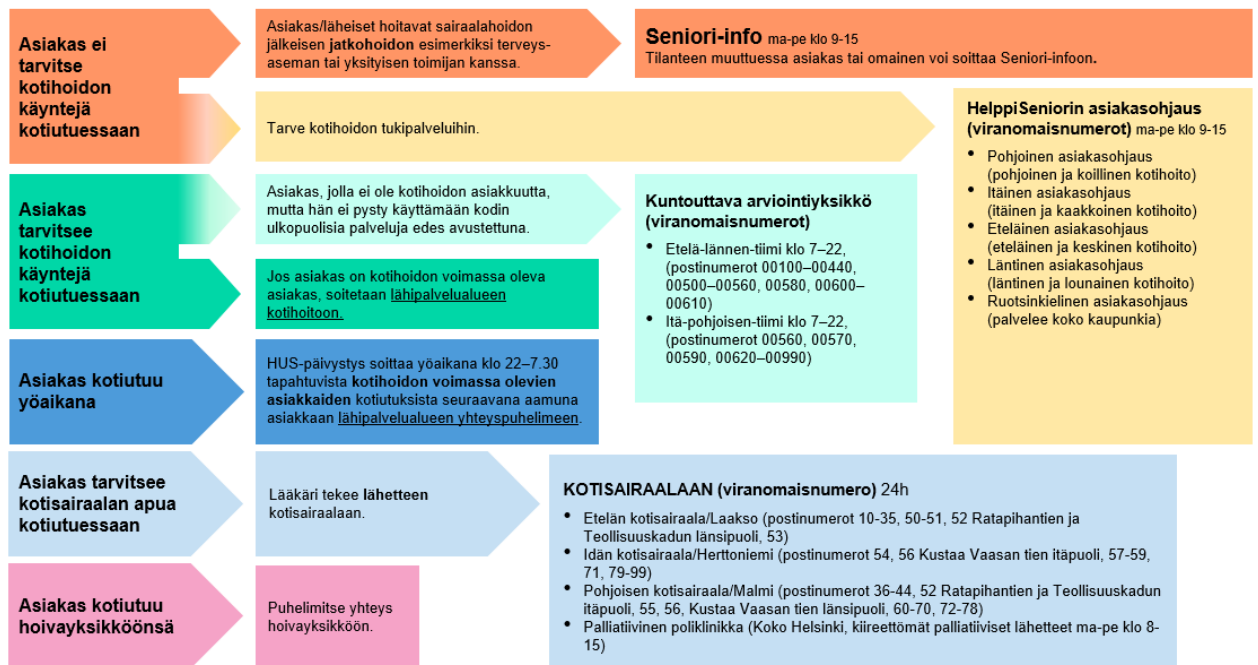
3. Kotihoidon palveluihin hakeutuminen

Kotihoidon palvelua haetaan, kun asiakas tarvitsee sairaanhoitoa ja hänellä on kohtuuttomia vaikeuksia hakeutua terveysasemalle sairaanhoidon palveluihin, tai sujuva arki kotona tuottaa hankaluuksia. Helsingissä toimii ikäihmisille keskitetty neuvonta, Seniori-info, josta asiakkaat ja heidän läheisensä saavat tietoa kaupungin, yksityisten ja järjestöjen tuottamista palveluista.

Neuvontapalvelut ohjaavat kotihoitoa mahdollisesti tarvitsevan henkilön asiakasohjaajalle. HelppiSeniorin keskitetyssä asiakasohjauksessa tehdään laaja-alainen palvelutarpeen arviointi yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen läheistensä sekä muiden toimijoiden kanssa, laaditaan asiakassuunnitelma ja tehdään tarvittavat palvelupäätökset.

Kotihoidon palvelu alkaa pääsääntöisesti kuntouttavan arviointiyksiyön hoitojakson kautta. Kuntouttava arviointijakso on määräaikainen palvelukokonaisuus, jossa huomioidaan asiakkaan sairaanhoidolliset tarpeet, tuetaan asiakkaan omia voimavaroja, annetaan tehostettua kotikuntoutusta sekä järjestetään tarvittaessa jatkohoito tai neuvotaan muihin palveluihin. Pääosin kotihoidon uudet asiakkaat tulevat sairaalajakson ja sitä seuranneen kuntouttavan arviointijakson jälkeen. Kuntouttava arviointiyksikkö toimii viikon jokaisena päivänä (7/7).

Alla olevassa kuvassa 3 on kuvattu asiakkaan ohjautuminen Helsingin palveluihin sairaalajakson jälkeen.

Kuva 3. Asiakkaan ohjautuminen sairaalasta Helsingin kaupungin palveluihin.

4. Kotihoito palveluna

Kotihoito sisältää kotisairaanhoidon tai kotipalvelun kotikäyntejä sekä mahdollisesti kotihoidon tukipalveluja. Osa kotihoidon käynneistä toteutetaan etäkäynteinä. Kotihoidon etähoitokäynti on kuvan ja äänen avulla tuotettu suunniteltu yhteys. Etähoitokäynnit tuottaa Palvelukeskus Helsinki yhteistyössä kotihoidon kanssa.

Kotona annettava palvelu on jatkuvaa ja säännöllistä, jos sitä annetaan vähintään kerran viikossa ja palvelun tarve kestää vähintään kaksi kuukautta. Muissa tapauksissa on kysymys

tilapäisestä kotihoidosta ja kotisairaanhoidosta. Helsingissä jatkuvan ja säännöllisen kotihoidon nimi on säännöllinen kotihoito.

Kotihoidon palvelua voidaan järjestää myös palvelusetelin tuottamana tai ostopalveluna. Kotihoidon palvelun myöntämisen perusteet ovat samat riippumatta millä tavalla kotihoidon palvelu on tuotettu.

Kotisairaanhoido on lääkäri määräämää kotona tapahtuvaa sairaanhoitoa ja voinnin seuranta. Kotisairaanhoido kuuluu esimerkiksi lääkehoito ja muut sairaanhoidolliset toimenpiteet sekä hoitajan ja mahdollisesti kotihoidon lääkäri kotikäynnit. Asiakkaan on mahdollista saada tarvittaessa kuntoutusta esim. fysioterapeutin tai toimintaterapeutin käyntejä.

Pääsääntöisesti (n. 60 %) kotihoidon asiakkaan hoitava lääkäri on asiakkaan oman terveysaseman lääkäri. Ne kotihoidon asiakkaat, jotka eivät yksin tai omaisen saattamana pysty hoitamaan asioitaan terveysasemalla kuuluvat pääsääntöisesti kotihoidon lääkäri. Yleensä nämä ovat iäkkäitä monisairaita, muistiongelmaisia tai liikuntarajoitteisia. Poikkeuksen voivat muodostaa esim. nuoremmat vammaiset ja mielenterveyspotilaat. Kotihoidon lääkäri potilaaksi ottamisesta päättää aina kotihoidon lääkäri. Aloite siirrosta kotihoidon lääkäri potilaaksi voi tulla terveysaseman lääkäri tai kotihoidon hoitajilta silloin, kun asioiden hoito terveysasemalla ei enää onnistu ja/tai tiimi tarvitsee runsaasti lääkäri apua tai tukea potilaan sairauksien hoidossa. Kun kyse on vaativasta kotisairaanhoidosta, korostetaan potilaalle ja omaiselle, että kotihoidon toimintatapana näissä tapauksissa on se, että asiakas on kotihoidon lääkäri hoidossa. Mikäli potilaalla on hoitosuhde yksityislääkäriin, tulee sopia selkeästi, kuka lääkäri on vastuussa kokonaisuudesta.

Kotipalveluun kuuluu tehtäviä, jotka liittyvät mm. asiakkaan, henkilökohtaiseen hygieniaan, vaatehuoltoon, ravitsemukseen ja asiointiin sekä liikkumisen ja toimintakyvyn tukemiseen ja auttamiseen. Kotihoitoa toteutetaan tukien asiakkaan toimijuutta ja esim. liikkumissopimuksen toteutus kuuluu kotihoidon käynnin sisältöön. Kotihoidon palvelu perustuu asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan.

5. Kotihoidon palvelun myöntämisen perusteet

Säännöllistä kotihoitoa myönnetään henkilölle,

- jonka toimintakyky on selkeästi alentunut ja joka ei selviydy säännöllisistä, päivittäisistä perustoiminnoista itsenäisesti, omaisten tai muiden palveluntuottajien avulla. Päivittäisillä perustoiminnoilla tarkoitetaan toimintoja, jotka ovat välttämättömiä kotona selviytymisessä, kuten esim. henkilökohtaisen hygienian hoito, pukeutuminen ja ravitsemus.
- joka tarvitsee sairaanhoidollista apua, mutta ei fyysisen, psyykkisen tai sosiaalisen toimintakyvyn rajoittuneisuutensa vuoksi kykene joko itsenäisesti tai saattajan avustamana käyttämään terveyskeskuksen tai yksityisen tarjoamia palveluja.
- joka on kunnallisen omaishoidon tuen piirissä ja jonka omaishoitajan jaksamista on tarkoituksenmukaista tukea kotihoidon palveluilla

Tilapäisen kotihoidon

- asiakkaana voi olla henkilö, jolla on tilapäinen sairaanhoidollinen tarve tai muu tilapäisen toimintakyvyn alenemisesta johtuva kotipalvelun tarve.
- palvelu on lyhytaikaista, enintään kaksi kuukautta kestävä.
- palvelu koostuu sekä kotipalvelun että kotisairaanhoidon tehtävistä, jotka toteutetaan kotikäynteinä.

Palvelutarpeen arviointi

Palvelutarve selvitetään yhteistyössä asiakkaan ja hänen omaisensa tai läheisensä kanssa. Palvelutarpeen selvittäminen aloitetaan tapauksen kiireellisyydestä riippuen joko välittömästi tai viimeistään 7 vrk:n sisällä yhteydenotosta (>75-vuotiailla). Palvelutarpeen arvioinnin tekee keskitetyn asiakasohjausyksikön, HelppiSeniorin, asiakasohjaukseen perehtynyt työntekijä. Arviointiin osallistuu tarvittaessa esimerkiksi kuntoutuksen asiantuntija. Asiakkaan toimintakyky arvioidaan monipuolisesti haastatteleamalla asiakasta/omaista/läheistä sekä havainnoimalla asuinympäristöä.

Palvelutarpeen arviointi perustuu aina asiakkaan kokonaistilanteeseen huomioiden asiakkaan omat voimavarat. Asiakkaan toimintakyvyn lisäksi palvelujen myöntämiseen vaikuttavat sosiaalinen verkosto, omaisten ja läheisten osallistumismahdollisuudet, asunto-olosuhteet sekä mahdolliset omarahoitteiset palvelut. Asiakkaan palvelutarpeen arvioinnissa ja kotihoidon myöntämisen arvioinnissa käytetään perustana RAI-arviointijärjestelmää.

Uuden vanhuspalvelulain mukaisesti RAI-järjestelmää tulee käyttää iäkkään henkilön toimintakyvyn arvioinnissa, jos iäkäs henkilö tarvitsee säännöllisesti annettavia sosiaalipalveluja.

RAI (Resident Assessment Instrument) on vanhushuollon työntekijöiden käyttöön suunniteltu laaja hoidon tarpeen ja laadun arviointimenetelmä. Järjestelmän eri mittarit mittaavat asiakkaan arjen suoriutumista, psyykkistä ja kognitiivista vointia, sosiaalista toimintakykyä ja hyvinvointia, terveydentilaa, ravitsemusta ja kipua. Keskeisimmät palvelutarpeen arvioinnissa käytetyt mittarit ovat arkisuoriutumisen ja perustoimintojen (ADLh), kognition (CPS), sekä palvelutarpeen (MAPLe) mittarit.

6. Kotihoidon palvelupäätös

Kotihoidon palvelupäätöksiä tehdään, kotihoidon tukipalveluista (SHL19§) ja kotihoidosta (SHL 20§). Säännöllisen kotisairaanhoidon suunnitellut palvelut sisältyvät asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan.

Kotihoidon palveluissa asiakas on aina hakija. Silloin kun asiakas on erityistä tukea tarvitseva asiakas, kuten esim. muistisairas kotihoidon asiakas, kiinnitetään erityistä huomiota asiakkaan edun toteutumiseen. Läheinen tai omainen voi asioida asiakkaan puolesta hänen suostumuksellaan, vaikka läheinen ei olisikaan virallinen edunvalvoja. Asioimisessa voi olla kysymys myös luvallisesta asiahuollosta, jolla tarkoitetaan toisen henkilön puolesta toimimista ilman nimenomaista valtuutusta tai muuta toimeksiantoa, jos asiakas ei pysty itse enää valtuutusta antamaan.

Palvelupäätöksen tekee asiakasohjauksen viranhaltija. Hoito- ja palvelusuunnitelma sisältyy asiakkaalle annettavaan palvelupäätökseen. Kotihoidon palveluista tehdään myönteisiä, osittain myönteisiä tai kielteisiä palvelupäätöksiä, ja näihin päätöksiin liitetään muutoksenhakuohjeet. Asiakas voi ilmaista toiveen palveluiden lisäämisestä ja asiakkaalle tehdään palvelutarpeen arviointi tai tilannearvio aiempaan palvelutarpeen arviointiin liittyen.

Asiakkaan toimintakyvyn tai hoidon / palvelun tarpeen muuttuessa tehdään palvelutarpeen arviointi tai tilannearvio, hoitotyösuunnitelma sekä palvelu- ja hoitosuunnitelma ja päivitetään asiakassuunnitelma. Samoin toimitaan, jos asiakkaan toimintakyky on palautunut tai tullut paremmaksi niin, että osa tai kaikki kotihoidon palvelut voidaan lopettaa. Kotihoidon palvelun lopettamisesta sovitaan asiakkaan kanssa ja suunnitellaan tarvittavat muut palvelut. Asiakkaan palvelutarpeen muuttuessa hän voi hakeutua uudelleen kotihoidon palvelujen piiriin.

Kotihoidon palvelua ei myönnetä:

- Asiakkaille, joiden RAI -mittariarvot eivät täyty ja palvelutarpeen arvioinnissa on päädytty, että asiakas järjestää palvelunsa muulla tavoin.
- Asiakkaan tulot ylittävät esim. tiettyihin tukipalveluihin määritellyt tulorajat.
- Asiakas on oikeustoimikelpoinen ja ymmärtää hoidon tarpeen merkityksen, mutta ei itse halua tai toistuvasti kieltäytyy vastaanottamasta palveluita.
- Henkilöt, joiden elinympäristössä ei voida turvata kotihoidon työntekijöiden turvallisia työskentelyolosuhteita eikä työntekijöiden koskemattomuutta, eivät ole hoidettavissa kotihoidossa (työturvallisuuslaki (738/2002)).

7. Kotihoidon asiakasmaksut

Sosiaali- ja terveydenhuollon maksut perustuvat asiakasmaksulakiin (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta 1992/734). Sosiaali- ja terveydenhuollon tasamaksujen (kuten esimerkiksi kotisairaanhoidon tilapäinen käynti) perusteena on kansaneläkeindeksi.

Jatkuvasti ja säännöllisesti annetusta kotihoidosta peritään palvelun laadun ja määrän, palvelun käyttäjän maksukyvyn sekä perheen koon mukaan määräytyvä tulosidonnainen kuukausimaksu. Palvelujen määrä on kirjattu asiakkaalle tehtyyn yksilölliseen hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Säännöllisen kotihoidon maksun määräytymisessä huomioidaan asiakkaan bruttotulot. Tilapäisestä kotipalvelusta voidaan periä kunnan päättämä kohtuullinen (käynti-)maksu. Tilapäisestä kotisairaanhoidosta voidaan periä enintään asiakasmaksuasetuksessa säädetty maksu. Kotihoidon maksuja ei peritä alle 18-vuotiailta.

Tukipalvelumaksut on määritelty erikseen palvelusta riippuen, asiakas maksaa saadusta palvelusta. Turvapuhelin ja siivouspalvelut ovat sosiaali- ja terveystalouden määrittelemiä tulosidonnaisia kotihoidon tukipalveluja, muissa tukipalveluissa on voimassa tasamaksu palvelun käytön mukaan.

8. Kotihoidon palvelu perustuu lakeihin

Kotihoidon palvelun sisältöä säätelevät pääosin seuraavat lait: sosiaalihuoltolaki (SHL 1301/2014) terveydenhuoltolaki (1326/2010) sekä laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista eli vanhuspalvelulaki (980/2012).

Sosiaalihuoltolaki (SHL 1301/2014) § 19 määrittelee kotipalvelun ja kotipalvelun tukipalvelut. Kotipalvelulla tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista. Kotipalvelua annetaan sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen toimintakykyä alentavan syyn tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella niille henkilöille, jotka tarvitsevat apua selviytyäkseen 1 momentissa tarkoitetuista tehtävistä ja toiminnoista. Kotipalveluun sisältyviä tukipalveluja ovat mm. ateria-, turva- ja siivouspalvelut sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut.

SHL:n § 20:ssä määritellään yhdistetty kotihoito, jolla tarkoitetaan kotipalvelun ja terveydenhuoltolain (1326/2010) 25 §:ään sisältyvien kotisairaanhoidon tehtävien muodostamaa kokonaisuutta.

Kotisairaanhoido määritellään terveydenhuoltolain (1326/2010) 25 §:n mukaan. Kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden kotisairaanhoido. Kotisairaanhoido on hoito- ja palvelusuunnitelman mukaista tai tilapäistä potilaan asuinpaikassa, kotona tai siihen verrattavassa paikassa moniammatillisesti toteutettua terveyden ja sairaanhoidon palvelua.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista eli vanhuspalvelulaki (980/2012) määrittelee iäkkäiden henkilöiden palvelujen järjestämisestä, saatavuudesta, laadusta ja henkilökunnasta, sekä lisäksi lain 25 § :ssä on ilmaistu mahdollisuus ilmoittaa iäkkään henkilön palveluntarpeesta.

Liitteet

Liite 1. Kotihoidon palvelun myöntämisen perusteet, taulukko

Liite 2. RAI -mittarin selitys